

Sygn. akt III CSK 117/19

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Gminy Miejskiej K.
przy uczestnictwie A.Ł. i K.P.
o stwierdzenie nabycia spadku,
oraz sprawy z wniosku K.P.
przy uczestnictwie Gminy Miejskiej K. i A.Ł.
o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia
o odrzuceniu spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 października 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej Gminy Miejskiej K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza na rzecz uczestniczki K.P. od wnioskodawcy Gminy Miejskiej K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy Gminy Miejskiej K. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt II Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 k.c., przez niewłaściwe zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego w sytuacji, gdy w sprawie nie zachodził błąd prawnie doniosły, albowiem błędem takim nie jest nieznanomość spadku w związku z niedołożeniem przez uczestniczkę K.P. należytej staranności w ustaleniu przedmiotu spadku po zmarłym bracie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wnioskodawczynie wywodzi z dopuszczenia się przez Sąd drugiej instancji oczywistego naruszenia art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 k.c. Skarżąca Gmina Miejska K. podniosła, że Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 11 grudnia 2017 r. zatwierdził oświadczenie uczestniczki K.P. o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po S.S., mimo iż nie zachodziły przesłanki, o których mowa w powołanych wyżej przepisach. Stwierdziła, że o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności spadkobiercy, czy też, gdy jest on usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. Natomiast poprzestanie na pozbawionym konkretnych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie

stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli. W konsekwencji zdaniem skarżącej okoliczności wskazywane przez uczestniczkę nie mogły uzasadniać zatwierdzenie uchylenia się przez nią od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po bracie i przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez Sąd pierwszej instancji.

W sprawie Gmina Miejska K. wniosła o stwierdzenie, że spadek po S.S. nabyła na podstawie dziedziczenia ustawowego jego siostra K. P.. Uczestniczka postępowania K.P. wniosła o uchylenie się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po S.S. i zatwierdzenie tego uchylenia. Postanowieniem częściowym z dnia 11 grudnia 2017 r. Sąd Rejonowy w K. zatwierdził uchylenie się uczestniczki K.P. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po S.S. w terminie. Apelacja wnioskodawczyni została oddalona zaskarżonym skargą kasacyjną postanowieniem Sądu Okręgowego.

W postanowieniu z dnia 6 listopada 2018 r., II CSK 213/18, nie publ., Sąd Najwyższy wyjaśnił, że z art. 1019 § 2 k.c. wynika, iż spadkobierca, który pod wpływem błędu nie złożył oświadczenia w przedmiocie przyjęcia spadku, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, przy czym błędem, o którym mowa w tym przepisie nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego majątku spadkowego, lecz o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności spadkobiercy, czy też, mówiąc inaczej, jest on usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. Poprzestanie na pozbawionym konkretnych podstaw przypuszczeniu, dotyczącym stanu majątku spadkowego, nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, Nr 5, poz. 94, z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, nie publ., z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/11, nie publ. oraz z dnia 20 listopada 2017 r., IV CSK 28/17, niepubl.).

W świetle poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, które są wiążące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), brak jest podstaw do uznania zaskarżonego postanowienia za oczywiście nieprawidłowe. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że uczestniczka K.P. podjęła czynności zmierzające do ustalenia składu spadku po zmarłym bracie, skontaktowała się bowiem z Ośrodkiem dla Bezdomnych, w którym on przybywał wcześniej i uzyskała informację, że nie posiadał on żadnych rzeczy osobistych ani dokumentów. Uczestniczka miała też podstawy, aby przypuszczać, że spadkodawca nie posiadał żadnego majątku ani zobowiązań, w tym zaległości związanych z mieszkaniem przy ul. L., gdyż wiedziała, że brat nie zamieszkuje w powyższym mieszkaniu, tylko w Ośrodku dla Bezdomnych, a utrzymuje się z zasiłków z pomocy społecznej oraz że w tym mieszkaniu zamieszkują inne osoby, uważające się za najemców lokalu, co było przyczyną wyrzucenia spadkodawcy z tego mieszkania (uzasadnienie postanowienia s. 5-6). W tych okolicznościach nie sposób przyjąć, iż brak wiedzy uczestniczki o rzeczywistym stanie majątku spadkowego jest wynikiem braku staranności po jej stronie oraz, że ten brak wiedzy nie jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c. i art. 122 § 1 k.p.c. (por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 1989 r., III CZP 12/89). W związku z tym, że koszty postępowania kasacyjnego obejmujące koszty zastępstwa procesowego zostały zasądzone od wnioskodawcy, zastosowano stawki tego wynagrodzenia przewidziane w § 6 pkt 1 i § 10 ust. 2 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

as]

jw